

22.62x33.96	1/4	עמוד 24	the marker week - הארץ	31/12/2018	66594170-8
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

בתום ארבע שעות שיחה בדירת הגג שלו בצפון תל אביב, פרופ' אוריאל רייכמן עורך לנו סיור בגג המשקיף על כל העיר. "כיום בהיר אפשר לראות מכאן את יהודה ושומרון", הוא אומר. בהמשך מצ' ביע רייכמן על המבנים של אוניברסיטת תל אביב, ומכריו: "ומכאן אפשר לראות את הקר"טל". המונח "קרטל" חוזר שוב ושוב בשיחה עם רייכמן בכל התייחסות לאוניברסיטאות – והוא אינו מוכן להסתפק במונח אחר. שר החיינוך נפתלי בנט השתמש במונח הזה בעצמו בתחילת שנת הלימודים האקדמית וחטף ביקורת, אך נראה שהוא היה נהנה מאוד לשמוע את דבריו של רייכמן.

זה מעורר פליאה מסוימת: השניים לא חולקים את אותן השקפות עולם פוליטיות, אך יש להם דעה ביקורתית על מה שהם מכנים שלטון הפקידים, או המשפטיזציה המורגזמת של החיים בישראל. לרייכמן זה מפריע משום שהממסד האקדמי עושה לו את המוות כבר 25 שנה, עד שהמרכז הבינתחומי הרצי ליה שבראשו הוא עומד קיבל אישור להעניק תארים אקדמיים, תואר שני וכעת, בסיום מאבק ארוך, גם תואר שלישי. בנט מגיע ממקום אחר לגמרי, שקשור יותר לתפישתו הביטחונית. בתקופה האחרונה פעל שר החינוך כדי לקדם את המרכז הבינתחומי ואת האישור הנכסף להענקת תואר שלישי, מה שהפך אותו לאוניברסיטה הפרטית הראשונה בישראל, תוך שהוא מתגאה ב"שבירת קרטל האוניברסיטאות".

אז זה המקום בו השניים נפגשים ומסכימים. ויש להם עוד נקודת ממשק אפשרית: רייכמן לא זכה בפרס ישראל, ויש הרואים בו ראוי לפרס הזה על הקמת הבינתחומי; בנט לא בוחר בעצמו את הזוכים, אך יש לו משקל מסוים בבחירות. בינתיים, רייכמן קיבל בנובמבר האחרון מהמועצה להשכלה גבוהה (מל"ג), שבראשה בנט עומד, פרס על תרומתו להשכלה הגבוהה בטקס חגיגי. הנה עוד סיבה שבגללה בנט היה מאוד מרוצה לשמוע את מה שיש לרייכמן להגיד על פקידים ועל פוליטיקאים: מתברר שרייכמן רוצה יותר הערכה לאחרונים. מזכולון המהדרך גדעון סער ושי פירון ועד בנט – לרייכמן יש בעיקר מלים טובות להגיד על הפוליטיקאים שעמדו בראש משרד החינוך ופעלו לקידומו של הבינתחומי כנגד כל הסיכויים, ובעיקר כנגד הממסד האקדמי.

וזה נקודת מפתח בסיפור ההצלחה של רייכמן והבינתחומי: לזהות את האויב – הממסד האקדמי, ולא פחות חשוב, לזהות בני ברית ואת מי שיכול לסייע לך ולנהל את מערכת היחסים טובה. ויש לו יכולת לרתום שותפים למאבק. תעיד על כך רשימת הבניינים החדישים בבינתחומי הנושאים את שמותיהם של התורמים: שלדון אדלסון, סמי עופר, רון לאודר, שרי אריסון, ברוך איבצ'ץ, מארק רייץ, משפחת רקנאטי, אבי טיומקין. רייכמן מעיד בעצמו שגייס קרוב ל-300 מיליון דולר מתורמים שונים מאז הקמת הבינתחומי.

הפרדוקס הגדול של הבינתחומי הוא שמורסד אקדמי שהחל את דרכו כאוטוסיידה, כזה שנותן הזדמנות לאנשים שלא התקבלו לאוניברסיטאות, נהפך לשם נרדף למוסד אליטיסטי, עד שנהפך בעצמו לאוניברסיטה פרטית. "המרכז הבינתחומי", קוראים לו, כדי לרמוז על כך שילדי עשירים לומדים בו, כאלה שיכולים להרשות את זה לעצמם בגלל שכר הלימוד הגבוה שמתחיל בכ-40 אלף שקל בשנה, ועולה הרבה יותר בתארים מתקדמים. המרצים מתוגמלים אף הם בנדיבות, מה מעורר את השאלה אם הבינתחומי הוא

"מרכז הבין-טחונים? אנחנו התשובה לנפישות האקדמית"

פרופ' אוריאל רייכמן, מייסד המרכז הבינתחומי הרצליה, שנהפך השנה לאוניברסיטה הפרטית הראשונה בישראל, בטוח שהאוניברסיטאות עשו קרטל נגדו, ושדווקא המוסד שבראשו הוא עומד פתח צוהר אקדמי לשכבות החלשות. "אתם אומרים שזה בית חרושת, אבל מבחינתי, אנחנו מכשירים את מנהיגות העתיד"

מאת סמי פרץ וליאור דטל

24.14x33.96	2/4	עמוד 25	the marker week - הארץ	31/12/2018	66594188-7
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

פרופ' אוריאל רייכמן (מימין למעלה) והמרכז הבינתחומי הרצליה. "האקדמיה היתה סגורה בפני רוב הציבור" צילומים: עופר וקנין וליאור דטל

”יש צבועים שאומרים שאנחנו רק בשביל העשירים, אז למה שהמדינה לא תציע שבמקום לסבסד סטודנטים באוניברסיטאות היא תעניק להם ואוצ'ר, והם יחליטו איפה הם רוצים ללמוד? אפשר למשל לתת לכל סטודנט 20 אלף שקל לשנת לימוד — זה יוצא 800 מיליון שקל, וזה כלום לעומת תקציב ההשכלה הגבוהה”

שער מבטיח להצלחה בחיים. אם לא בגלל הלימודים עצמם, אז אולי בגלל הנטוורקינג. כשאנחנו שואלים את רייכמן, שחגג בקיץ האחרון 76, אם כל אחד יכול להצליח ביש-ראל, הוא עונה מיד “ברור שלא”, אבל אז משהה ומשיב: “מה זאת בכלל הצלחה בעיניכם? אני חושב שהחיים שלך יכולים להיות מלאים ומוצלחים בלי שמישהו מ-TheMarker יכתוב עליך משהו”.

תסביר בבקשה. רייכמן: “אני מניח שכשאתם שואלים אם כל אחד יכול להצליח, אתם מתכוונים להצליח כלכלית, אבל בעיני הצלחה לא תמיד נמדדת בתחומי הסיקור שלכם. השאלה היא מה אתה רוצה לעשות עם החיים שלך. כשאתה מגדל ילדים בצורה מוצלחת או זו הצלחה, כשיש לך חיים של חסד ונתינה זו גם הצלחה. יש אנשים שעובדים במוסד ותורמים לביטחון המדינה, אבל אף אחד לא יודע איך קוראים להם ומה הם עשו. אנשים מדברים על הצלחה כביטוי של כוח וכסף, אבל אני לא חושב שזה נכון. כל אחד יכול לקבוע מהי הצלחה עבורו, אם המסלול שהוא יעבור בחייו יהיה משמעותי וכיצד הוא ישפיע על החברה והקהילה שמסביבו”.

בית הספר שהקמת הוא בעצם בית חרושת שמוציא אנשים עם מעמד חברתי ונטוורקינג.

“אתם אומרים שזה בית חרושת, אבל לדעתי מדובר במוסד שמכשיר את מנהיגות העתיד של החברה הישראלית, כדי שיצליחו ויגשימו את עצמם, אבל גם מתוך תחושה של אחריות לאומית — התחושה שמלווה אותי במשך כל חיי, כבר מילדות.”

“נולדתי לפני קום המדינה בתל אביב וגדלתי בחדר כביסה על הגג. במקום הזה אתה שומע את כל השיחות על המצב הביטחוני ועל השואה. הסיפורים האלה חודרים אליך. אני זוכר שהייתי מתעורר בעצמי מסיוטים על הנאצים. הלכתי לבית ספר יסודי בשנה הראשונה לתקומת ישראל, וההמשכיות היהודית והמחויבות לחזון הציוני ליוו את הילדות שלי ושל בני דורי. באופן טבעי, כשהגיע הזמן להתגייס התגייסתי לצנחנים, והייתי קצין בגדוד 890, לחמתי במלחמות, והיה ברור לנו לגמרי שאנחנו נושאים במי חובות לקיומו ועתידו של הפלא הזה שנקרא מדינת היהודים. זה הגורם הדומיננטי בחיים שלי. אז אתם אומרים שהקמתי בית חרושת לציונים, אבל חלק מהותי בו הוא האמונה שלי שצריך להכשיר את מנהיגות העתיד של החברה הישראלית מתוך תחושה של אחריות לאומית.”

66594189-8	31/12/2018	the marker week - הארץ	עמוד 26	3/4	23.6x30.98
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציורו - 80790					

►► עזבת את אוניברסיטת תל אביב כדי להקים את הבינתחומי. לא יכולת להכשיר את דור העתיד שם?

“עבדתי במשך 30 שנה באוניברסיטת תל אביב, ומעולם לא שמעתי מישהו שואל באיזו מידה אנחנו מכשירים את הסטודנטים להצליח בחיים. התפישה הזאת לא מתאימה יותר לחיינו. אז אי־אפשר היה לעשות את זה מתוך האוניברסיטה, שמראש מיועדת לפי ההגדרה לאליטה צרה של אנשים. לא היתה בה יציר־תיות והיא לא נתנה כלים”.

היעדר היצירתיות הוא הדבר שהפריע לך? “התופעה הכי קשה שנוצרה בישראל היא שנמנעה מוביליות חברתית מקבוצה גדולה מאוד של אנשים. האקדמיה היתה סגורה בפני רוב הציבור. הגענו למצב שיש שלוש קבוצות: הקבוצה הראשונה היתה אלה שנכנסו לאקדמייה, שהיו ממעגלים חברתיים מסוימים ולמדו בכתי הספר הטובים יותר”.

אתה מתכוון לאשכנזים ומבוססים?

“אני חושב שזה די נכון, וככל שאתה הולך יותר אחורה זה אופייני יותר ויותר. הקבוצה השנייה היתה של אנשים עם כסף או קשרים שהצליחו לצאת ללימודים בחו"ל. והקבוצה השלישית, הכי גדולה, לא היתה יכולה לקבל השכלה גבוהה כי פשוט מנעו אותה ממנה”.

איפה אתה נכנסת לסיפור?

“בכל ההיסטוריה של האקדמיה תמיד היו יומים פרטיים שהניעו את העסק למרות ההתנגדויות של שאר המוסדות. הטכניון הוקם על ידי חברת עזרה בראשות פאול נתן, מכון ויצמן הוקם ביוזמתו של הנשיא הראשון חיים ויצמן, אוניברסיטת בר־אילן הוקמה על ידי פנחס חורגין. כבר אז האוניברסיטאות התנגדו לכל מוסד חדש. האוניברסיטה העברית ערמה קשיים על הטכניון ואוניברסיטת תל אביב התנגדה לבר־אילן. בכל פעם שהוקמה אוניברסיטה חדשה, שאר האוניברסיטאות התנגדו ואמרו שלא צריך כי יש יותר מדי. זה טירוף. זאת התנהגות שטבועה בדי.אן.איי של האקדמיה בארץ”.

ההבדל הוא שהם הקימו גופים ציבוריים ומתוקצבים. אתה הקמת מוסד פרטי. “הם הקימו גופים לא מתוקצבים שבסופו של דבר השלטון תמך בהם וקיבל אותם”.

ואתה עומד בראשות אוניברסיטה פרטית שלא מתוקצבת מכספי ציבור.

“אשמח לקבל תקציבים מהמדינה, אבל לא בתנאי שיקבעו לי מה ללמד ולעשות ואיך לנהל. אני לא מוכן שיקבעו לי את גובה המשכורת שאני מוכן לשלם. אני רוצה להיות חופשי”.

אין ממש מודל כזה כיום. מוסד להשכלה גבוהה שמקבל תקציב מהמדינה נדרש לעמוד בכללי הפיקוח על השכר וברגולציה של המל"ג ושל הוועדה לתכנון ולתקצוב (ות"ת) או צריך שיהיה כזה מודל. אנחנו פועלים בצורה יעילה פי 100 מהאוניברסיטאות. אנשים לא מבינים. קחו למשל את התקציב שהמדינה מעבירה בכל שנה לאוניברסיטה העברית בלכדי: 1.5 מיליארד שקל. אם תוסיפו לסכום הזה את ההכנסות של האוניברסיטה משכר הלימוד ותחלקו במספר הסטודנטים, תגלו שהציבור משלם על כל סטודנט יותר מפי שניים משכר הלימוד שלנו. אנחנו הרבה יותר יעילים”.

באוניברסיטאות יש בתי ספר לכימיה, ביולוגיה, יש מחקר ומעבדות ותשתיות יקרות.

“ועדיין, פי שניים? גם לנו יש מחקר. גם לנו יש לימודים במדעי החברה, הרוח והמחשב. אז באים אלינו בטענות? אנחנו לא לקחנו שקל מהמדינה ולא צברנו חוב של 15 מיליארד שקל לפנסיות תקציביות כמו העברית”.

הבינתחומי הוא הפתרון למוביליות החברתית?

“הבינתחומי פתח את הפתח לשאר המכללות. כיום 40 אלף סטודנטים לומדים

שר החינוך נפתלי בנט. שותפים להגדרת האוניברסיטאות “קרטל” צילום: אוליבייה פיטוסי

בבינתחומי משלמים הרבה על התואר — אבל מרוויחים יותר

שכר בוגרים, בשקלים (שכר הלימוד בבינתחומי גבוה כמעט פי ארבעה)*

מנהל עסקים	משפטים		
17,491	14,021	המרכז הבינתחומי	אוניברסיטת תל אביב
16,259	13,225	מכללת רופין	האוניברסיטה העברית
15,829	13,215	האוניברסיטה הפתוחה	המרכז הבינתחומי
15,244	11,453	אוניברסיטת תל אביב	אוניברסיטת בר־אילן
13,984	10,979	המכללה למינהל	המכללה למינהל

*שכר (ברוטו) לאחר שלוש שנים, בקרב סטודנטים שהחלו את לימודיהם ב-2000-2003 וסיימו עד 2014. השכר מותאם לדצמבר 2018 מקור: הלמ"ס

“מה שקרה כאן מאז שהקמתי את הבינתחומי, הוא אחד הסיפורים הכי מסריחים בתולדות ההשכלה הגבוהה. כולם התנפלו על בנט שאמר שהאוניברסיטאות הן קרטל, אבל אין לי ספק שהוא צדק”

במכללות החוץ־תקציביות (הפרטיות; ס"פ ול"ד), וכ-7,000 סטודנטים אצלנו. הנגשת האקדמיה ופתיחת המכללות הציבוריות נעשו בדבד עם פתיחת הבינתחומי”.

המכללות הפרטיות נתנו בשורה לאנשים שלא התקבלו לאוניברסיטאות אבל בתג מחיר — שכר הלימוד גבוה פי ארבעה.

“אני זקוק למשאבים כדי שאוכל לתת חינוך איכותי. מרצים טובים עולים כסף. בסופו של דבר אני גובה 50% מהעלות של סטודנט באוניברסיטאות. צריך לזכור שאני פועל מול מחירי קרטל של האוניברסיטאות”.

נשמע כאילו שכר הלימוד הגבוה קונה להם יחס יותר טוב.

“אולי בעיניים שלכם. יש צבועים שאומרים שאנחנו רק בשביל העשירים, או למה שהמדינה לא תבוא ותציע שבמקום לסבסד סטודנטים באוניברסיטאות היא תעניק להם ואוצ'ר, והם יחליטו איפה הם רוצים ללמוד? אפשר למשל לתת לכל סטודנט 20 אלף שקל לשנת לימוד — זה יוצא 800 מיליון שקל — זה כלום לעומת תקציב ההשכלה הגבוהה, שמסתכם ב-11 מיליארד שקל בשנה. חוץ מזה אין עוד מוסד שמעניק כל כך הרבה מלגות ביחס לגודל שלו. אחד מכל

שישה סטודנטים מקבל תמיכה כלשהי, וגם סטודנטים מצטיינים מקבלים מלגות”.

בכל מקרה אתה מחויב לפעול לפי כללי המל"ג, שמאשרים את התארים האקדמיים. “כן, וזה היה מקובל עלי אילו הם היו הוגי־נים. מה שקרה כאן, מאז שהקמתי את הבינתחומי, הוא אחד הסיפורים הכי מסריחים בתולדות ההשכלה הגבוהה. זהו סיפור שמטיל צל על כל מערכת הערכים של האקדמיה. כולם התנפלו על בנט שאמר שהאוניברסיטאות הן קרטל, אבל הוא צדק. אין לי ספק שהוא צדק”.

הוא למד את המונח הזה ממך. אתה משתמש בו כבר שנים. “נכון, ובצדק”.

אתה לא חושב שזה תמוה ששר מדבר כך על המוסדות שעליהם הוא מופקד?

“הוא אמר את האמת. הקמתי את המקום מתוך שליחות, אבל האוניברסיטאות התנגדו לכך באופן ברוטלי כבר מהרגע הראשון. רק לפני כמה ימים סיפרו לי שבשלהי כהונתה של שולמית אלוני כשרת החינוך הגיעו אליה נציגים מהות"ת ואמרו לה שבשום פנים ואופן לא צריך לתת למכללות הלא־מתוקצבות להעניק תארים אקדמיים. מול שראש הממשלה דאז יצחק רבין התערב וקבע שצריך לפתוח את האקדמיה לציבור ולתת לאנשים אפשרות ללמוד. רבין אמר שלא יכול להיות שבכל שנה 30 אלף איש צריכים לעבור לחו"ל רק כדי לקבל תואר”.

מה המאבק הזה כלל?

“האוניברסיטאות עמדו מאחורי מהלכים שמנעו מאתנו לקבל תקציבים ממשלתיים או אפילו מהרשות המקומית והקשו עלינו לקבל קרקע. אלה מהלכים שמנעו הכרה בתרומות אלינו כתרומות שעליהן ניתן לקבל פטור ממס, אחר כך לא איפשרו לנו לקבל מענקי מחקר על בסיס תחרותי. הקרטל הזה התחיל ביום

הראשון. הם רצו למנוע מאתנו מימון, למנוע מאתנו לחלק תארים אקדמיים. ובסוף באים לבנט בטענות על כך שקרא להם קרטל?”

בניגוד לקרטל, לאוניברסיטאות אין רווחים, אין חלוקת שוק, השכר בהן נקבע על ידי המדינה והן מתחרות בינן לבין עצמן לכינסאר המכללות. הן אפילו לא מחזיקות ברוב נתח השוק, כי רוב הסטודנטים לתואר ראשון לומדים במכללות.

“זה כן קרטל. כשיש התאגדות של גופים שמונעים את הרצון לפתוח את השורות, לעשות סדר ולקדם את ההוראה והמחקר, אז זה קרטל. הם פשוט ניסו למנוע את כל זה אף על פי שזה לא עלה גרוש למדינה. יש מעשה נביל יותר גרוש מזה? אני אגיד לכם משהו: אוניברסיטאות בכלל לא צריכות אישור כדי להעניק דוקטורטים. כל הסיפור הוא אות קלון לעקרונות היסוד של יושר אקדמי”.

“25 שנה של מאבקים”

במשך שנים רבות השווה רייכמן את הבינתחומי לאוניברסיטאות העלית הפרטיות והיוקר־תיות שפועלות בארה"ב (Ivy League), וטען שהיחידים שעומדים בדרכו הן אוניברסיטאות המחקר הוותיקות והמל"ג.

המרכז הצליח להתפתח, וקצב הגידול שלו נותר יציב ומהיר. בעשור האחרון זינק מספר הסטודנטים הלומדים בו בכ-20%, והוכפל מאז שנת 2000 — למרות ירידה במספר הסטודנטים בישראל בשנים האחרונות. בוגריו במשפטים מדוורים בצמרת דירוג שיעור המעבר במבחן לשכת עורכי הדין, ולפני כשנתיים המל"ג קבעה שהוא המוסד בעל מספר הסטודנטים הבינלאומיים הגדול ביותר.

בחדש שעבר הוא הצליח לעבור את המבחן שול האחרון בדרך להפיכה לאוניברסיטה פרטית, אז הודיעה ועדת ההערכה בינלאומית שמינתה המל"ג כי בית הספר למשפטים במר־כו רשאי להעניק תואר שלישי, והמרכז הזדרז להודיע לסטודנטים כי ניתן יהיה ללמוד לתואר דוקטור במרכז כבר בשנת הלימודים הנוכחית. מבחינת רייכמן, ההחלטה הביאה לסופה תקופה של שנים רבות, בדיקות והשתהות.

האוניברסיטאות טענו בתגובה כי האישור יפגע באיזון שבין אוניברסיטאות המחקר למכללות. במכתב ששלח ועד ראשי האוניברסיטאות לבנט במארג האחרון נכתב כי “דוקטורט לא בא לידי ביטוי רק בשם ‘דוקטור’ אלא במחקר עמוק ובמערכת שלמה שמפרה אותו. כדי להעניק תארים שלישיים יש להראות עשייה מחקרית ארוכת טווח בתחומים רבים, אחרת יש פה תואר שהוא רק לצורך קבלת תואר, שאנשים יקבלו רק לצורך טיפוח האגו או העלאת השכר. חבל שהמהלך יוביל לזילות התארים”.

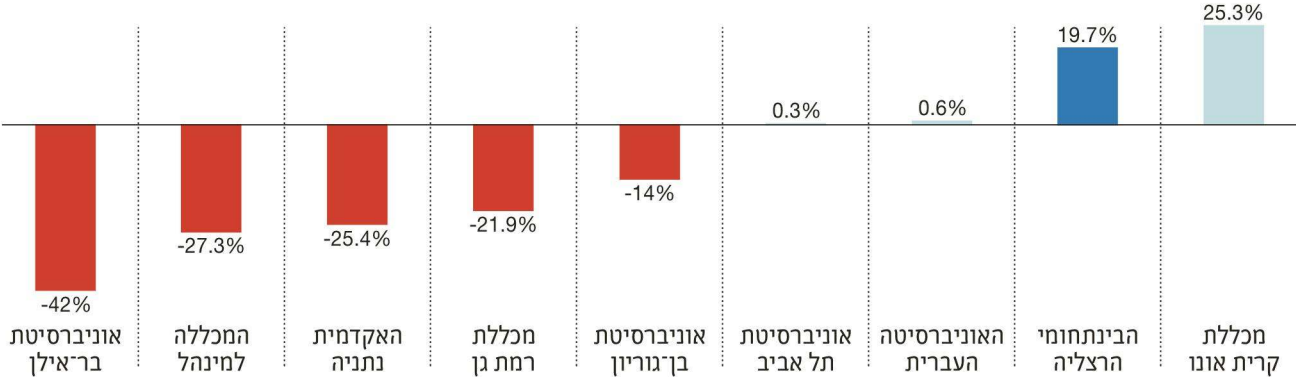
רייכמן מתייחס לטענה הזאת כביטוי, ואומר כי “יש בבינתחומי עשייה מחקרית ועומק”. לדבריו, האוניברסיטאות נלחמו נגדו עוד בתחילת הדרך, כשביקש לקבל אישור להענקת תואר ראשון. לדבריו, “מי שהכריע לטובתנו היה שר החינוך דאז וזלון המר, אבל זה קרה רק אחרי מאבק ארוך. כבר סיכמתי אתם שניקח שקי שנה ונלך לישון על מדרגות המל"ג עד שיאשר את התואר. גם כשביקשנו מהמל"ג לאשר לנו תואר שני הם אמרו לי בקיצור ‘תקפצו’, ורק אחרי כמה שנים הצלחנו גם כזה. ומה עם התואר השלישי? לפי כללי המל"ג היינו אמורים לקבל את האישור הזה כבר לפני שנים”.

היתה פה אצבע מכוננת, או פשוט רגולציית יתר וסחבת?

“שמעתם את העובדות או תחליטו. זה סיפור אמיתי שמתנהל כבר 25 שנה. גם לקראת סוף ההליך פתאום הציבו בפניי דרישות חדשות ודרשו ממני להחליף את כל הדירקטוריון, את האסיפה הכללית ואת התקנון”.

23.73x30.56	4/4	עמוד 28	the marker week - הארץ	31/12/2018	66594244-0
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

הסטודנטים בוחרים בבינתחומי השינוי במספר הסטודנטים לתואר ראשון בין 2010 ל-2017

מקור: המועצה להשכלה גבוהה

שהתקשר לקבל תגובה. התקשרתי לאולמרט, והוא אמר לי שלא היתה לו ברירה. בסוף הוא הציע לי להיות שר המשפטים, אבל סירבתי וש-בתי לבינתחומי. לא היה מאושר ממני."

מה רע בלהיות שר המשפטים?

"לא רציתי להיות פוליטיקאי. רציתי להשי-פיע על החינוך של ילדי ישראל."

כשאתה מסתכל על הפעילות של איילת שקד במשרד המשפטים, הדיל שלה עם יו"ר לשכת עורכי הדין אפי נהה והטענות על משפטיזציה, אתה לא אומר לעצמך שהיית עושה את זה אחרת?

"ברור. אני לא לוקח מאיילת שקד את האינ-טלקט והתבונה שלה, אבל היא לא מבינה דבר בסיס, וזה שצריך להפריד בין הבירוקרטיזציה וחוסר ההבנה שקיימים פעמים רבות. אבל הייעוץ המשפטי, לבין סמכויות בית המשפט העליון כמגן על ערכי היסוד של החברה. אני באתי מהמילייה של הפקולטה למשפטים בתל אביב, והאמנתי בצדקת היועצים המשפטיים כמ-גיני שלטון החוק, אבל עם השנים גיליתי שח-לק גדול מהם פשוט לא מבינים את מציאות החיים ומגלים חוסר הבנה אמיתית של עקר-רות היסוד החוקתיים שלנו. ולעומת זאת הפר-ליטיקאים, כמו סער, פירון, בנט, המר ומעל כולם רבין, ניסו לקדם את האקדמיה ולפתוח את השר-רות. דווקא היועצים המשפטיים עבדו יד ביד עם הקרטל האוניברסיטאי שניסה לכלום אותנו. אבל שונה הדבר לגבי בית המשפט העליון".

אנחנו כבר רואים איך בנט משתמש במש-פט הזה ומנצל אותו לדברים שאולי יגרמו לך לתפוס את הראש.

"אלה החוויות שלי. חלק גדול מאוד מהב-עיות הן לאו דווקא בירוקרטיות, אלא ערכיות. הנושא של שומרי הסף חשוב מאוד. לנתניהו יש ללא ספק הישגים שאי-אפשר לקחת ממנו, אבל ההסתה נגד ציבורים נרחבים והיצאה נגד שר מרי הסף הם דברים חמורים שעלולים לפגוע בנו. וזה לא סותר את הביקורת שכן יש לי על שומרי הסף, על כך שהם באים להגן על התק-ציב, במקום על האזרח. תפקידם לדאוג שלא תהיה שחיתות ולא תהיה סטייה מהוראות מפור-רשות של החוק, אבל באותה עת חובתם להגן על החירות היומית ולהתייחס לפניות האזרחים בפתיחות ובאנושיות, ואת זה הם שכחו. הם נה-פכו לפקידים שבמקרים רבים צוברים כוח ועו-סקים בכסס"ח של הממונים עליהם ושל עצמם, במקום להגן עלינו".

מה התוכניות שלכם לשנים הקרובות?

"הדיסציפלינות משתנות ולכן צריך להג-דיר מחדש את לימודי מדעי החברה, ואת ההש-פעה של תחומים כמו הנדסה, ביולוגיה ומדעי המחשב עליהם. הליבה של האקדמיה העתידית תהיה בינתחומית, לימודי מדעי החברה יהיו מושפעים מטכנולוגיות ומהנדסה, ויידרש שי-מוש בביג דאטה ועבודת צוות. אין לי פתרונות קסם, אבל אנחנו בוחנים את הנושא לעומק כדי להביא בשורה לעתיד". ■

התורם מארק ריץ' צילום: מוטי קמחי

"האוניברסיטאות נלחמו נגד כל תואר אקדמי אצלנו. מי שהכריע לטובתנו היה שר החינוך זבולון המר, אבל רק אחרי מאבק ארוך. כבר סיכמנו שניקה מדרגות המל"ג עד שיאשרו את התואר. גם כשביקשנו לאשר לנו תואר שני הם אמרו לי בקיצור 'תקפצו'"

ללכת? אין באף מקום בעולם רגולציה שקובעת כמה זמן נשיא יכול לכהן. כל מוסד קובע לעצמו".

בכל זאת, אלה הכללים.

"ב-2005 התפטרתי מתפקידי כי ראש הממשלה אריאל שרון ביקש ממני להיות שר החינוך. אז עזבתי את המרכז והתחלתי בעבודת שטה, אבל בסוף זה לא הסתייע וחזרתי לתפ-קיד נשיא הבינתחומי אחרי הפסקה של שנה. מאותו רגע צריך לספור שוב 12 שנה".

שבסופן תצא לפנסיה?

"התחייבתי פומבית שאפרוש לכל המאוחר בדצמבר 2021 כי אני לא חושב שזה נכון שא-גיע ל-80 בתפקיד הזה. הגעתי גם לסיכום על הנושא הזה עם המל"ג".

איך פיספסת את תפקיד שר החינוך?

"כששרון קרא לי לתפקיד עשיתי עבודת עו-מק. אספתי בוגרים שלי והתחלנו לגבש תוכ-נית. ביקרתי בבתי הספר הכי קשים, רתמתי גופים פילנתרופיים והיתה לנו תוכנית פעולה שלמה. אבל כשאריק הלך לישון ואהוד אולמ-רט הגיע, הוא לא עמד בהתחייבות ומכר את הת-פקיד ליולי תמיר. גיליתי את זה מעיתונאי

התורם שלדון אדלסון צילום: מגד גוזני

להשפיע עלי למנות דיקן בבית ספר שהוא תרם לו. אמרתי לו שאני שמח לשמוע את דעתו אבל התשובה היא לא. והוא קיבל את זה".

יצא לך לדחות תורמים? למשל תורמים מפוקפקים שרצו להלבין את שמם?

"אני מניח שאם יש דבר שמאוד יקומם אותי או אני אסרב. יש לי כלל מאוד ברור. אם מישהו רוצה לתרום או בשמחה".

גם אם הוא עברייני?

"בואו לא נגזים. הרבה מאוד תורמים אוהבים את היוזמות של המרכז ומתחברים לערכים והע-צמאות שלו. אנחנו מאמינים בערכי ציונות המ-קור של הרצל, ז'בוטינסקי ובן גוריון".

אבל שמות הרחובות בבינתחומי הם לא אחד העם והרצל, אלא מארק ריץ' וסמי עופר.

"או מה? הייתי מוכן גם לקרוא רחוב על שמ-ם אם הייתם תורמים לנו כסף. השאלה הזאת מצחיקה. היינו צריכים להקים תשתיות".

איוז תכונה עזרה לך במהלך הדרך?

"תחושת שליחות. מעט מאוד אנשים יכו-לים להיות מסכים לדברים כאלה. דברים שהיו צריכים להיות אלמנטריים נהפכו למלחמה שהיא הרבה יותר ממה שאדם בוגר יכול לשאת בעצמו. היו ימים שלא הכנתי למה דופקים אותי נו ומתנפלים עלינו מכל הכיוונים. ובגלל מה? בגלל שרציתי לעשות טוב?"

אבל זהו, ניצחת. השנה תוכל כבר להעניק תואר שלישי. הקמת אוניברסיטה ואפילו קיבלת פרס מיוחד מהמל"ג אחרי כל השנים שבהן הקשו עליך.

"ברגע שארגיש שניצחתי — הפסדתי במע-רכה. ברגע שאתה מבסוט מהמציאות ואין לך דרייב לשנות, אתה מוכר את נשמתך לשטן. תמיד אתה חייב להביט קדימה ולא אחורה".

כללי המל"ג מגבילים את כהונת הנשיאים ל-12 שנה, ואתה נשיא המרכז כבר 25 שנה. זאת היתה אחת הסיבות לעיכוב התואר השלישי.

"אין לי בעיה עם הכלל הזה כשהוא נוגע לגו-פים מתקצבים. אבל אני הקמתי את המוסד הזה ובסוף בא איזה פקיד ואומר לי שאני צריך

► אולי פשוט לא צריך אוניברסיטה פר-טית בישראל?

"יש לי חדשות בשבילך: אנחנו אוניברסי-טה כבר שנים. הרמה האקדמית שלנו גבוהה. אז ההשמצות של האוניברסיטאות לא מחזיקות מים. אנחנו בדרך לעוד שני דוקטורטים — כמ-דעי המחשב ובפסיכולוגיה — ואין לי ספק שני-עבור את אישורי הוועדה הבינלאומית. יש לנו עוד בקשות בצנרת".

"התורמים לא קובעים כלום"

הרעיון להקמת הבינתחומי ניצת בראשו של רייכמן עוד בתקופה שבה כיהן כחבר סגל באוניברסיטת תל אביב, אז, בשלהי כהונתו כדי-קן הפקולטה למשפטים, הוא הקים את המכ-ללה הפרטית רמות משפט, שפעלה במשך תקופה קצרה לצד האוניברסיטה.

"בתקופה שבה הייתי דיקן הפקולטה היתה התנפלות על המקצוע וכולם רצו ללמוד בה, אבל השערים היו סגורים. אבל אז התחילה המהפכה. בכנסת העבירו חוק לתיקון חוק לש-כת עורכי הדין, שקבע שבתנאים מסוימים אוני-ברסיטה יכולה להקים מכללה חוץ-תקציבית ולתת לבוגריה אפשרות להיבחן במבחני לש-כת עורכי הדין גם ללא תואר אקדמי. כמובן שזה הכניס את מערכת ההשכלה הגבוהה לשוק, כי הם הבינו שזה רק הפרומו.

"לימדנו את הסטודנטים ברמות משפט את אותו חומר של הסטודנטים באוניברסיטה ובאותה רמה, אבל ראיתי איך האוניברסיטה לו-קחת מהם את הכסף ולא נותנת להם להיכנס לספריות או אפילו לחניה, ואיך היא מקצה להם את האולמות הכי דפוקים. ואז מה קרה? הות"ת התערבה וערמה קשיים, וגם באוניברסיטה היו כל מיני יפי נפש שהתנגדו לרעיון, ובסוף הח-ליטו לסגור את המכללה. חשבתי שיש כאן עיוות שלא ייאמן, והחלטתי להקים אוניברסיטה".

אף על פי שהיית בשר מבשרה של האליטה האקדמית.

"תמיד הייתי שונה. התנגדתי לנפישות האק-דמית. אוניברסיטה היא מוסד חברתי ולא מגדל שן. יש לה מחויבות לחברה. מחקר הוא חשוב מאוד, אבל התפקיד המרכזי שלה הוא להכשיר אנשים שמפקידים בידיה את חייהם למשך שלוש שנים. יותר מ-1,500 סטודנטים שלנו מת-נדבים בקהילה ויש לנו מיוזמים של מדיניות צי-בורית, כמו מיום המלחמה ב-BDS. שר הפנים דאז גלעד ארדן הציע לי תקציב שיממן את המ-רכז, אבל סירבתי והוא נפל מהכיסא".

למה סירבת?

"כי אנחנו מייצגים את הציונות ואת מער-כת הערכים שלנו ולא את ממשלת ישראל. אני לא צריך שציפי חוטבלי תשאל בשיבת ממשלה למה אנחנו לא נלחמים על הזכות שלה לעלות להר הבית".

אתה יודע שמכנים את המרכז שלך "מרכז הביניטחוניים". וגם כשאתה מסתובב בו אתה פוגש שמות כמו אדלסון, עופר, רקנאטי. נראה שאתה לא בוחל בתרומות.

"הם נותנים את הכסף אבל לא קובעים דבר".

סירבת לקבל מימון מארדן אבל אין לך בעיה עם אדלסון ועופר.

"נכון".

ואם מחר סטודנט ירצה לחקור את הזיהום הסביבתי שיוצרת כיל, או את ההשפעות של "ישראל היום"?

"אף אחד לא ימנע את זה מהם".

אולי הם מוטים מראש כי הם יודעים שהם מימנו את הביניינים שבהם הם לומדים.

"הדברים האלה לא מעניינים אותם. הסטו-רנטים עושים מה שהם רוצים לעשות".

אין לך דילמות מול התורמים?

"היה לי מקרה אחד שבו תורם ניסה